

היבטים לשוניים בפרשת נצבים וילך פג

דקדוקי מילים וטעמים וחלקם בעלי שינוי משמעות והדרכה לקורא בפרשת נצבים-וילך ובהפטרה ובראשון של האזינו

כט יב **יְהִי־לְךָ**: געיה ביו"ד הראשונה, בדומה לו בהמשך פס' יח. **לְאֱלֹהִים**: האל"ף כלל אינה נשמעת

כט יד **וְאֵת אֲשֶׁר אֵינְנוּ פֹה**: יש להאיץ מעט את קריאת התיבה **פֹה** להסמיכה לקודמתה¹

כט טו **אֵת אֲשֶׁר-יִשְׁבְּנוּ**:
טעם מרכא על תיבת **אֵת** בלבד

כט יז **לְבָבוֹ פִּנָּה**: המילה הראשונה בטעם קדמא מחבר ולכן אין לעמוד כאן;
כתוצאה מהטעם המחבר: **פִּנָּה** פ"א רפה.

כט יט **יַעֲשֶׂן**: העי"ן בשווא נח. **וְרִבְצָה בּוֹ**: טעם נסוג אחור לרי"ש, הבי"ת אחריה בשווא נע; דגש חזק בבי"ת השנייה מדין אתי מרחיק

כט כב **גְּפַרִית וּמֶלַח ... וְעַמְרָה ... וּבַחֲמָתוֹ**
ניקוד אותיות השימוש:
בפסוק זה שלוש אותיות שימוש שהטועה לקוראן בשווא נע [במקום בקמץ או בפתח] - לא שינה משמעות, אך לכתחילה יקראן כהלכה:

וּמֶלַח - קמץ ולא שווא, כי פעמים רבות מנוקדת וי"ו השימוש בקמץ לפני מילה המוטעמת בראשה (כאן: מלח), ולא דווקא ב"צמדי מילים".

וְעַמְרָה ... וּבַחֲמָתוֹ פעמיים באה אות שימוש בפתח, ולא בשווא נע, מחמת שהמילה מתחילה בחטף פתח.

כט כב **כְּמַהֲפַכֶּת**: הה"א בשווא נח

ל א עליית שני

ל ה **וְהִבִּיאֶךָ**: העמדה קלה בוא"ו תאפשר לבטא נכונה את הה"א שלאחריה

ל ז עליית שלישי

ל יא **וְלֹא רְחֻקָה**: המילה **וְלֹא** בטעם מרכא ואינה מוקפת

ל יג **יַעֲבֹר-לָנוּ**: הבי"ת בקמץ קטן

ל טו עליית רביעי

ל טז **וּבְרַכְךָ**: געיה בבי"ת והכ"ף הראשונה בשווא נח

ל כ **וּלְדַבְּקָה-בָּ**: הדל"ת בקמץ קטן והבי"ת השנייה רפויה.

לְאַבְתִּיךָ לְאַבְרָהָם: שני תבירים רצופים.

וְלִיעֶקֶב: געיה תחת השורק אך השווא בלמ"ד נותר נח

¹ על מנת למנוע שיבוש ההפסק בין המילים כתוצאה מצירוף הטעמים תביר-טפחא, שלא יישמע כאילו כתוב **וְאֵת אֲשֶׁר** איננו - פֹה עִמְנוּ הַיּוֹם

לא ז עליית חמישי

לא יד עליית ששי

וְהִתְיַצְּבוּ העמדה קלה בה"א (השווא נח כמובן!)

לא טז וּזְנָה | אַחֲרָיו | המונח לגרמיה מתרדף כאן (בא ברציפות אחרי קודמו)

לא יט וְלִמְדָה ... שִׁמָּה:

יש להקפיד על המפיקים. תְּהִיָּה-לִי: געיה בת"ו

לא כ עליית שביעי

לא כא נִשְׁבַּעְתִּי: הבי"ת בפתח אע"פ שהיא בסילוק (סוף פסוק)

לא כה נִשְׁאַי: מרכא בנו"ן כטעם משנה

לא כח מפטיר

לא ל אֶת-דְּבָרֵי הַשִּׁירָה: מרכא טיפחא, לא טיפחא מונח

הפטרות נצבים ישעיהו סא י – סג ט:

סא י כָּחַתָּן: העמדה קלה בכ"ף להדגשת הסגול המורה על מיודע. תַּעֲדָה: העי"ן בשווא נח

סב ב וְקָרָא לָךְ: טעם נסוג אחור לקו"ף

סב ו אֶל-דָּמִי: הטעם במ"ם לא בדל"ת, כן הדבר בפסוק הבא

סב ח יִגְעַת: העי"ן בפתח

סב ט מֵאִסְפָּיו: אין געיא באל"ף והסמ"ך בשווא נח. וְהִלְלוּ: למ"ד ראשונה בשווא נע

סב י הַמְסֵלָה: געיה בה"א והמ"ם בשווא נע²

סב יב נַעֲזָבָה: העמדה קלה בנו"ן למנוע הבלעת הגרונית החטופה אבל הטעם בזי"ן מלעיל

סג א מִבְּצָרָה: הבי"ת בקמץ קטן

סג ב בָּגַת: הבי"ת בשווא ולא בפתח

סג ג וְאֶדְרָכֶם: במונח לא בפשטא; בפסוקים אלה יש להבחין אם הו"ו בשווא או בפתח.

סג ה וְתוֹשַׁע-לִי: מהפך כהטעמה משנית בת"ו, עם זאת יש געיא בשי"ן למנוע את הבלעת הגרונית.

סָמְכַתְּנִי: הכ"ף מוטעמת וקמוצה (קמץ רחב), התי"ו אחריה בשווא נח

סג ט כתיב לֹא, לֹא קרי אין הבדל בקריאת המילה אבל על הקורא לזכור שהקרי שונה כאן מהכתיב

ראשון של האזינו (יש נוהגים לקרוא עד פס' יח):

לב א וְאֶדְבָּרָה: העמדה קלה בוא"ו למנוע הבלעת האל"ף החטופה

² בבן אשר היא מנוקדת בחטף-פתח ואין זה אלא על מנת להורות על קריאה בשווא נע

לב ג הָבוּ גְדֹלָה: המילה הָבוּ מלרע, הטעם לא נסוג

לב ד שני במנחת שבת (יש קוראים שני רק בפסי ז)

פְּעֻלָּו: הפ"א בקמץ גדול, העי"ן בחטף קמץ. כִּי כָל-דְּרָכָיו: תיבת כִּי מוטעמת בטעם מרכא, ואין לצרף לה את תיבת 'כל' כאילו כתוב כִּי-כָל

לב ו הֵלֵה: הה"א מילה נפרדת מחוברת ל-לה"ו ומנוקדת בפתח ה, הלמ"ד אחריה בשווא נח ל. האל"ף (של הויה המבוטא כאדנות) בחטף פתח א: הֵלֵאֲדָנִי. וַיִּכְנַנְךָ: הכ' הסופית אינה דגושה

שלישי במנחת שבת (וי"א שני)

לב ז וַיִּגְדֹּד: הדל"ת בשווא נח עקב ההטעמה. וַיֹּאמְרוּ לָךְ: טעם נסוג אחור ליו"ד

לב י יִסְבְּנָהוּ: ב"ת ראשונה בשווא נע והנו"ן בשווא נח. יִצְרְנָהוּ: היר"ד בחירק חסר, אחריה צד"י מודגשת ובשווא נע והנו"ן בשווא נח; בשתי המילים הה"א מבוטאת אחרי השווא
לב יא כָּנָשָׁר: הכ"ף בשווא לא בפתח. יִרְחֹף: הח"ת בצירי לא בסגול

לב יג ע"כ שלישי במנחת שבת (יש קוראים כאן שלישי עד סוף יח)

על-בְּמוֹתֵי אֶרֶץ: טעם נסוג אחור לב"ת המנוקדת בקמץ רחב. וַיֹּאכְל: הוא"ו בפתח ובמלרע. שְׂדֵי: ש"ן שמאלית. וַיִּנְקְהוּ: ה"י בצירי ודגושה ולא בשווא

לב טו כְּשֵׁיתָ: ש"ן שמאלית. אֶלְוָה: עיין פסוק יז

לב יז אֶלְוָה: הה' "בפתח גנובה". יש המבטאים אותה כאילו יש אל"ף לפני הה"א והיא מנוקדת פתח: אה והה' במפיק. יש המבטאים אותה כאלו יש ו"ו (הנקראת כ W אנגלי) לפני הה"א הו"ו מנוקדת פתח: אלוה (elowah) והה"א במפיק. לכל הדעות הקורא אותה אלוה ה' פתוחה HA משתבש.

שְׁעָרוֹם: ש"ן שמאלית

לב יח יִלְדֹךָ: הלמ"ד בקמץ רחב הדל"ת בשווא נע.

מְחַלְלֶךָ: למ"ד ראשונה בשווא נע והכ"ף בסוף רפויה

בן לאשרי. אַתֶּם נְצִיבִים הַיּוֹם כְּלֶכֶם לְפָנֵי ה' אֱלֹהֵיכֶם. נראה לבאר דהנה 'אתם' אותיות 'אמת', 'נצבים' השרש של תיבה זו היא 'נצב'³ גימטריה קמ"ב, וזה אותיות הסופיות של אבותינו הק' 'אברהם יצחק יעקב', על זה אמר 'כלכם', כלומר אפילו הפשוטים והרשעים שבישראל, יכולים להקרא 'בני אברהם יצחק ויעקב', מאחר שהבטיחנו הקב"ה לְבָלְתֵי⁴ יְדָח מִמֶּנּוּ נִדָּח (שמואל ב, יד, ד), שכולם אפילו הרשעים ביותר יזכו לשוב אל ה'. והאר"י ז"ל כתב, שמש"ח צדקיני שיתגלה תיכף בימינו, יהיה היחיד ששב בתשובה שלימה דמוחלים לו ולכל העולם כולו בשבילו. והכוונה שיעורר את לבות בני ישראל אפילו הרשעים ופושעים גדולים לשוב בתשובה, ועל כן ימחול לו ולהם, וגדולים בעלי תשובה יותר מצדיקים גמורים, ובשמים העתיד נראה כהוה, ועל כן כל ישראל נחשבים בר"ה דזה 'היום', צדיקים גמורים, אפילו מי שלא שב עדיין. ובפרט בר"ה שחל בשבת, דידוע מליצת הרה"ק רבי לוי יצחק מברדיטשוב זי"ע, שבשבת אסור

³ א"ה. מקובל ששורש נצבים הוא י.צ.ב והוא שייך לקבוצת 'פיץ בקעת גר'. כאשר פ"א הפועל יו"ד לפני צד"י ולמ"ד הפועל אחת מאותיות 'בקעת גר' הרי פ"י מתנהג כמו פ"נ. יצב יצק יצע יצת יצג יצר.

⁴ רבים שמעולם לא ראו מקרא זה, או שכחוהו אומרים 'כי לא ידח ממנו נדח' או סתם 'כי לא ידח'... וכדי בזיון.

לכתוב פסק דין לחוב, אבל פסק דין לזכות, זה פקוח נפש שדוחה שבת. ועל כן נקוה שהקב"ה ידין אותנו לזכות בזה ר"ה ויביא לנו משיח צדקנו תיכף בימינו אמן. אבל כל זה רק לישראל בשביל שהם זרע 'אמת' של אבותינו הק', וזה 'אתם' תיבת 'אמת', משא"כ אדום הוא עשוי, שהקב"ה אמר 'עשו', הא שוא שבראתי בעולמי, שאינו נקרא 'זרע יצחק' (ע' שו"ע סי' תקצ"א סעיף ז' ומג"א והט"ז).

אַתֶּם נִצְבִים הַיּוֹם בְּלִפְנֵי ה' אֱלֹהֵיכֶם רִאשִׁיכֶם שְׁבֻטֵיכֶם וְגו' לְעִבְרָה בְּבְרִית ה' אֱלֹהֵיכֶם. יש לפרש על פי הידוע דאדם נקרא 'מהלך', כי לא יוכל לעמוד במדרגה אחת, ואם לא עלה, ידע שירד ממדרגתו שהיה בה. ותמה הכתוב הלא עומדים עכשיו בימי הסליחות, ואתם נצבים גימטריה 'עומדים לסליחות', וכבר עומדים בסוף אלול חודש המוכן לתשובה, ותמה הכתוב: 'היום' בסוף אלול, עדיין אתם נצבים, דינצבים מורה על צמצום הלב, שגבר כל כך שאינך מקבל תוכחה ואתה עומד במצב שלך בלי שינוי. ומייעץ התורה הק': 'לְעִבְרָה', אם אתה רוצה לזוז מעמידתך ולשוב להיות 'מהלך', אז אתה צריך לקיים 'בברית' גימטריה עם האותיות 'זההר יד', היינו תפתח ידך לצדקה, ואז ה' מידת הרחמים, 'אלקיך' מידת הדין, שהדינים יתמתקו ברחמים עלינו ועל כל ישראל אמן, וזהו 'לפני ה' אלקיכם', היינו שתתנהג כמדת אברהם אבינו איש החסד, דכתיב גביה 'אֲשֶׁר הִתְחַלְכְּתִי לְפָנָיו (בראשית כד, מ)'.⁵

הרב גור-אריה צור נר"ו. **אַתֶּם נִצְבִים הַיּוֹם בְּלִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם רִאשִׁיכֶם שְׁבֻטֵיכֶם זְקֻנֵיכֶם וְשִׁטְרֵיכֶם כָּל אִישׁ יִשְׂרָאֵל: טַפְּכֶם נְשִׁיכֶם וְגֵרְךָ אֲשֶׁר בְּקִרְבְּךָ מִחֻטְבַּת עַצְיֶךָ עַד שְׂאֵב מִימֶיךָ.** על דרך הפשט פירש רש"י מלמד שכנסם משה לפני הקב"ה ביום מותו להכניסם בברית.

ולעומקו של מקרא, תרמוז הפרשה לתפילת העמידה. וידויק ברש"י באומרו מלמד שְׁכַנְסֶם לִפְנֵי הַקַּב"ה ואין התפילה נשמעת אלא בבית הכנסת, [ברכות ו:] וכדאמר ר' אליעזר⁵ לתלמידיו [ברכות כח:] וכשאתם מתפללים דעו לפני מי אתם עומדים. וכן על דרך הדרש מובא במדרש רבה (שמות, פרשה טו, ו') שְׁדַמָּה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת יִשְׂרָאֵל לְפָנָיו אֲכִים, בעת התפילה, בְּמִלְאָכִים נֶאֱמָר שְׂרָפִים עֹמְדִים מִמַּעַל לוֹ (ישעיהו ו, ב), וּבִיִּשְׂרָאֵל נֶאֱמָר אַתֶּם נִצְבִים הַיּוֹם. הַמִּלְאָכִים אֲוֹמְרִים בְּכָל יוֹם: קְדוֹשׁ קְדוֹשׁ קְדוֹשׁ, וְיִשְׂרָאֵל אֲוֹמְרִים: אֱלֹהֵי אַבְרָהָם אֱלֹהֵי יִצְחָק וְאֱלֹהֵי יַעֲקֹב (שמות ג, ו ועוד). הַמִּלְאָכִים נֶקְרָאוּ אֵשׁ, דְּכִתִּיב מִשְׁרָתוֹ אֵשׁ לֵחֵט (תהלים קד, ד), וְיִשְׂרָאֵל כְּמוֹ כֵן, דְּכִתִּיב וְהָיָה בֵּית יַעֲקֹב אֵשׁ (עובדיה פס' יח). הַמִּלְאָכִים מִתְחַדְּשִׁין בְּכָל יוֹם וּמְקַלְסִין לְהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא וְהוּן חוֹזְרִין לְנִהַר אֵשׁ שִׁיִּצְאוּ מִמֶּנּוּ וְשׁוּב הָאֱלֹהִים מִחֻדְשׁוֹ וּמִחֻזְרוֹ כְּשֶׁם שֶׁהֵיוּ בְּרֵאשׁוֹנָה, שְׁנֵאֱמָר חֲדָשִׁים לְבָקְרִים (איכה ג, כג), כִּדְ יִשְׂרָאֵל מִשְׁתַּקְעִין בְּעֹנוֹת מִיִּצְרַת הָרַע שִׁישׁ בְּגוֹפוֹ, וְחוֹזְרִין בְּתִשׁוּבָה, וְהָאֱלֹהִים בְּכָל שָׁנָה סוֹלַח לְעֹנוֹתֵיהֶם וּמִחֻדְשׁ לְבָם לִירְאָתוֹ, שְׁנֵאֱמָר וְנִתְתִי לְכֶם לֵב חֲדָשׁ (יחזקאל יח, לא). ע"ש.

וכן מצינו בתפילת חנה שאמרה לעלי הכהן אָנֹכִי הָאֵשֶׁת הַנִּצְבֶּת עִמָּכָה בְּזֶה (שמואל א, א, כו). ופירשו רבותינו (ברכות לא ע"ב) שהיתה מתפללת תפילת העמידה. ע"ש. ואשר על כן תדרש הפרשה כמין חומר:

אַתֶּם נִצְבִים הַיּוֹם בְּתִפִּילָה. אַתֶּם לרבות שלוחכם, הוא הרמוז לשליח צבור. הַיּוֹם, שכל יום ויום תפילתו שלו. שאם עבר זמנו בטל קרבנו. או תאמר שכוונתו להיום המיוחד לתפילה הוא ראש השנה, שבו כולם עומדים לדין ועוברים לפניו כבני מרון. [וכן רש"י איוב א, ו:]. לכן נאמר בְּלִפְנֵי. וכן תרמוז המלה בְּלִפְנֵי לתפילה

⁵ יש גורסים שם ר' אֱלִיעֶזֶר. כי דברי ר' אֱלִיעֶזֶר בן הורקנוס לפני מותו הם בסנהדרין סח א סוף ארבע מיתות.

בצבור, שכולם מכונסים בה יחדיו. לפני ה' אֱלֹהֵיכֶם כדאמר להו' ר' אל(י)עזר לתלמידיו וכשאתם מתפללים דעו לפני מי אתם עומדים ופירש רש"י שם, כדי שתתפללו ביראה ובכוונה.

רְאִשֵׁיכֶם שְׁבִטֵיכֶם וְקַנְיֵיכֶם וְשִׁטְרֵיכֶם כָּל אִישׁ יִשְׂרָאֵל, טַפְּכֶם וְנִשְׁיֵיכֶם וגו' שחובת התפילה חלה על כולם, כי היא בקשת רחמים. והחיוב לבקש רחמים הוא לא רק על הגוף, אלא גם על הצלת הנשמה, שהרי הנשמה היא שמתפללת, ומבקשת גם על עצמה, שתשוב בבוא העת לבוראה בטהרה. ולזה אמר הכתוב וְגֵרְךָ אֲשֶׁר בְּקֶרֶב מַחְנֶיךָ, שזה יורה על הנשמה המתגוררת בתוכך.

זְקַנְיֵיכֶם וְשִׁטְרֵיכֶם פִּירֵשׁ רש"י החשוב חשוב קודם. ולפי זה יובן מדוע הזכיר הכתוב טַפְּכֶם לפני נִשְׁיֵיכֶם, כי החשוב חשוב קודם. שאין העולם מתקיים אלא בשביל הבל תינוקות של בית רבן. [שבת קיט:]

והזכיר עוד הכתוב מַחְטָב עֲצִיף עַד שֹׁאֵב מִיַּמֶּיךָ, שלעתים התפילה היא עבודה מפרכת כחוטבי עצים, שצריך לזמר בה עריצים. ולכן אמר מַחְטָב עֲצִיף. ולעתים התפילה היא נעימה ועריבה, כגון בהלל והודאה, וכשאיבת מים בששון, ואשר על כן הזכיר הכתוב עַד שֹׁאֵב מִיַּמֶּיךָ. כדפירש רש"י בברכות ו', במקום רנה. בבהכ"נ ששם אומרים הצבור שירות ותשבחות בנעימות קול ערב.

לְעִבְרְךָ בְּבְרִית ה' אֱלֹקֶיךָ וּבְאֵלֹתָיו אֲשֶׁר ה' אֱלֹקֶיךָ פָּרַת עִמָּךְ הַיּוֹם. כאן רמז הכתוב שתפילת רבים אינה חוזרת ריקם, וכדאמר רב יהודה [מגילה י"ז:] ברית כרותה לי"ג מדות שאינן חוזרות ריקם.

כַּאֲשֶׁר דָּבָר-לְךָ וּכְאֲשֶׁר נִשְׁבַּע לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וְלַיַּעֲקֹב: כאן ירמוז לג' ראשונות שהן ג' אבות, וכן לברכה ראשונה שנאמר בה אלקי אברהם אלקי יצחק ואלקי יעקב. ובשימת לב להמדרש הנ"ל, הַמְּלֹאכִים אוֹמְרִים בְּכָל יוֹם: קְדוֹשׁ קְדוֹשׁ קְדוֹשׁ, וַיִּשְׂרָאֵל אוֹמְרִים: אֱלֹהֵי אַבְרָהָם אֱלֹהֵי יִצְחָק וְאֱלֹהֵי יַעֲקֹב.

זה לעומת זה. כנגד ג' פעמים קדוש, אומרים בני ישראל ג' אבות.

ולעומקו של מקרא יש לומר בעניין מדרש זה, כפי שמובא בתפילת ובא לציון גואל, התרגום של ק'ק'ק, וּמְקַבְּלֵי דִין מִן דִּין וְאֹמְרֵי קְדִישׁ בְּשֵׁמִי מְרֻמָּא עֲלָא בֵּית שְׁכִינְתָּה, קְדִישׁ עַל אַרְעָא עוֹבַד גְּבוּרְתָּה, קְדִישׁ לְעָלְמָא וְלְעָלְמֵי עֲלַמְיָא, וְכִן כפי שמובא בזה"ק בשלח נב עמ' א' קְדוֹשׁ לְעִילָא. קְדוֹשׁ בְּאִמְצַעֵי תָא. קְדוֹשׁ לְתַתָּא. קְדוֹשׁ חֲסֵד. קְדוֹשׁ גְּבוּרָה. קְדוֹשׁ תְּפָאֶרֶת,

ואשר על כן יאמר: קְדִישׁ בְּשֵׁמִי מְרֻמָּא עֲלָא בֵּית שְׁכִינְתָּה הוא קְדוֹשׁ לְעִילָא, הוא כנגד חֲסֵד, וכנגד זה אומרים אלהי אברהם. שבזכות אברהם אבינו מושפעים החסדים מלמעלה למטה. קְדִישׁ עַל אַרְעָא עוֹבַד גְּבוּרְתָּה, קְדוֹשׁ לְתַתָּא, הוא כנגד גְּבוּרָה, וכנגד זה אומרים אלהי יצחק, שבזכות יצחק נעשים גבורות ה' בהשגחתו ית' בארץ. קְדִישׁ לְעָלְמָא וְלְעָלְמֵי עֲלַמְיָא, הוא קְדוֹשׁ בְּאִמְצַעֵי תָא, והוא כנגד תְּפָאֶרֶת, וכנגד זה אומרים אלהי יעקב, שבזכות יעקב שהוא התפארת מקושר העולם למטה עם העולם העליון דרך כל העולמות.

וכן מלכותא דארעא מקושרת עם כתר עליון דאצילות דרך כל הספירות. והוא סולם יעקב המוצב ארצה וראשו מגיע השמימה, הוא הבריח התיכון שבאבות המקשר בין הגבורה והחסד, והוא צירופם וְהִמְשִׁכֶם וְנִקְרָא תְּפָאֶרֶת המקשרת את כל העולמות להיות אחד. היא תפילת העמידה המקשרת כל העולמות להיות אחד.

הרב אליעזר פולאיס נר"ו. **מחטב עציף**, ת"א מלקיט אעד, פי' מלוקט עציף, ומה שלא תרגם בלשון קציצה כמו שתרגם לעיל **לחטב עצים** (יט, ה) למיקץ אעין, יש מפרשים לפי שהפועל החוטב העצים הוא גם מלקטן, ואפשר דבארמי דרך לקרותו ע"ש פעולת הלקיטה שהיא גמר התיקון ולא ע"ש פעולת הקציצה.
שם **עד שאב מימך**, שואב ת"א מלי, לשון מילוי הכלי, וכן דרכו בכל מקום.

כט יד חזון איש. **שבועת בני"אם חייבה לדורות**
פי' את אשר ישנו פה עמנו עמד היום לפני יי' אלהינו ואת אשר איננו פה עמנו היום (שבועה השביע משה את בני ישראל שיקיימו את כל התורה).
ביו"ד סי' קי"ט ס"ח כ' דהחשוד על הדבר אינו נאמן עליו אפי' בשבועה, וכתב הש"ך דמשום שהוא חשוד על השבועה דהא מושבע ועומד הוא.⁶
ויש לעין אם כן הדין נותן דבכל עבירה קלה שעשה יהי פסול לשבועה, ובחור"מ סי' צ"ב איתא רק דאם עשה עבירה שפסול בה לעדות מפסל לשבועה דהיינו עבירה שלוקין עלי' כמבואר בחור"מ סי' ל"ד.

ונראה דאע"ג דהשביע משה על דעתו ועל דעת המקום לשמור התורה כדאמר נדרים כ"ה א' מ"מ אין דורות הבאים באיסור שבועה ממש אלא ברית ומ"מ הוא כשבועה אבל אין חייבין עליו משום שבועה דא"כ כל לא תעשה שאין בה מלקות ליתרו בו משום שבועה ולילקי, ועוד הא לא חלה השבועה על איסור משום אין איסור חל על איסור, אלא נראה הא דהזכירו בגמרא נדרים ח' א' שבועות כ"ב ב' מכות כ"ב א' מושבע ועומד מהר סיני הוא לאו דוקא אלא מוזהר ועומד הוא ואין שבועה חלה.

כט לב העברי. **הנסתרות לה' אלהינו והנגלות לנו ולבנינו... לעשות**. סתרי תורה וקבלה, הוא תורת ה', ועל זה נאמר **כבד אלקים הסתר דבר** (משלי כה, ב'), ואף שהוא תורת אמת, תורת שמים, מ"מ תורה לא בשמים היא (ה, יב), ולכן לעשות מעשה הוראה הוא רק ע"פ נגלה, דהיכי דפליג הקבלה על הנגלה, הלכה כנגלה, כדכתב בכנה"ג (הובא במג"א סי' כ"ה ס"ק כ'), וזה שאמר הכתוב 'הנסתרות לה' אלקינו, דזה תורת שמים, אבל זיהגלות לנו ולבנינו... לעשות'. או יאמר, כי יש דברים אשר נעלמים לבשר ודם, **פי' האדם יראה לעינים** (שמואל א, טו, ז), וכגון למשל שידוך, דמי יודע לב בני אדם ואם הוא מתנהג כהוגן וראוי להשתדך עמו. על זה הבטיח השי"ת 'הנסתרות לה' אלקינו, שהנסתר הוא יעשה, וזה אם זיהגלות לנו... לעשות', דאם אנו נזהרין ו'לעשות' השתדלות שמוטל עלינו, אז יעשה הקב"ה 'הנסתרות', וכדכתיב **אני לדודי** [דעושה אני מה שמוטל עלי, אז] **ידודי** לי (שיר השירים, ג). וכזה אמר דוד המלך **שגיאות מי יבין מנסתרות נקני** (תהלים יט, ג). וכזה אירע לי בשנה זאת תרמ"ט כאשר הייתי אצל חתני ר' אברהם הכהן הי"ו, בקשתי לקיים מה דאיתא במדרש (ויק"ר פכ"ה אות ד'): **ויכי תבאו אל הארץ ונטעתם** (ויקרא יט, כג), אמר להם הקב"ה לישראל אע"פ שתמצאו אותה מליאה כל טוב, לא תאמרו נשב ולא נטע, אלא הו זהירין בנטיעות, שנאמר **וינטעתם כל עץ מאכל**. ולקחתי גרעיני ענבים כדי לנטעם. ובא ילד קטן ואמר לי 'שביעית עתה', והצילנו מחטא ב"ה.

⁶ מושג זה בא לומר למה אם נשבע אדם לעבור על מצווה מהתורה השבועה לא חלה. וכן אם נשבע אדם לקיים מצווה השבועה לא חלה. כמו שאם נשבע שלא יאכל דבר מסוים, הרי שאם ישבע אחר כך לאכול אותו דבר, או לא לאכול, השבועה השנייה לא חלה. כן אם נשבע לאכול דבר אסור, אין לשבועה תוקף כי כולנו נשבענו לקיים את התורה אנו 'מושבעים ועומדים מהר סיני' וכל שבועה נוגדת – בטלה. לפי זה אומר הש"ך שאדם העושה איסור עובר על השבועה, ולכן אם חשוד על איסור מסוים אינו נאמן להשבע בנוגע לאיסור זה.

ל ב אבני נזר. וְשִׁבְתָּ עַד יְיָ אֱלֹהֶיךָ וְשָׁמַעְתָּ בְּקוֹלוֹ. תשובה. כתב הרמב"ם (פ"ז תשובה ה"ז) וכן איתא בספרים (ראשית חכמה שער התשובה פ"ב) שאם הרשע עושה מצוה, טורפין לו בפניו, ונעשה גרוע יותר כשעושה מצוה. להבין אמאי נעשה עוד גרוע יותר וכשמקיים מצוה. וי"ל, דהמצוות הן מאירות לאדם הדרך, כמ"ש יְנַרְנְרָה דְּבִרְךָ (תהלים קיט, קה), כי ע"י המצוה שהאדם עושה, תאיר לו הדרך, והולך בדרך הטוב, והנפש נמשכת לשורשה. נמצא דאם הרשע עושה מצוה, ע"י המצוה יהיה עליו לשוב אל השי"ת, שהמצוה מאירה לו הדרך, והוא לא שב, לכן הוא גרוע יותר וכיון שלא שב. אבל אעפ"כ טוב שיעשה המצוה, דעל כל פנים אם יהיה לו רצון לשוב אל השי"ת, המצוה תאיר לו הדרך, כי החטאים הם רק משום שהדרך חושך לו, כמ"ש הרמב"ם שהוא מחמת עוורון השכל, ועל כן צריך נר שתאיר לו הדרך, וזהו יְנַרְנְרָה (משלי ה, כג), ותורה נקראת "אור", שאור מאיר יותר מנר, וגם התורה מאירה יותר הדרך לאדם.

ל יא זרע שמשון. **כִּי הַמְצִיחַ הַזֶּה.** במדרש (דב"ר ח"ב) רבנין אמרי, אם ברכת את התורה, לעצמך את מברך שנאמר כִּי בִּי יָרְבוּ יְמֵיךָ וְיִוָּסְפוּ לְךָ שָׁנֹת חַיִּים (משלי י, יא) וכו', ושמא תאמרו לרעתכם נתתי את התורה, לא נתתי אלא לטובתכם, שהרי מלאכי השרת נתאוו לה ונעלמה מהם, ע"כ. ואינו מובן הסלק"ד שהקב"ה נתן לנו את התורה לרעתינו. וי"ל לפי מה שאמרו (ב"מ פה:): על מה אבדה הארץ, דבר זה נשאל לחכמים ולא ידעו, עד שפירשה הקב"ה בעצמו על עֲזֹבְכֶם אֶת תּוֹרָתִי (ירמיהו ט, יב), אמר רב יהודה אמר רב על שלא ברכו בתורה תחילה. וביארו המפרשים הכוונה, דהיות שלא ברכו על התורה, גילו דעתם שלא נתעסקו בתורה מפני חשיבותה, אלא עסקו בה שלא לשמה, שהרי כל העושה דבר ונהנה בו מברך על הנאתו, ואם על חיי שעה מברך, ק"ו על חיי העוה"ב. וכיון שלא ידעו חשיבות התורה ולמדו שלא לשמה, לכן לא ברכו על זה. ולכך לא יכלה התורה שלמדו שלא לשמה להצילם מיצה"ר כפי סגולתה שמגנא ומצלא. וזה כוונת המדרש, דאם ברכת התורה, לעצמך את מברך, דכשאתה מברך על התורה, מוכח שיש לך הנאה ממנה, וזה סימן שאתה עוסק בה לשמה, ואז יש לך את סגולתה שתהיה מגנא ומצלא מיצה"ר, וע"י כך לא תבוא לידי חטא ועון, ואם לא תחטא, תבוא עליך הטובה והברכה, וא"כ לעצמך את מברך. והנה אמרו (יומא עב:): 'זכה נעשית לו התורה סם חיים, לא זכה נעשית לו סם מיתה'. ולכן ממשך המדרש שמא תאמר שלרעתכם נתתי את התורה, שהרי אף שהתורה ניתנה לתבלין כנגד היצה"ר, אבל צריך לעסוק בה דוקא לשמה, ומי שאינו עוסק לשמה אז נעשית לו התורה סם המות, וא"כ אפשר שיותר טוב היה לנו שלא ינתן לנו התורה, ואז לא היינו מצוים, וכשאינן ציווי אין היצה"ר מתגבר, כמו שאמרו 'גדול המצווה ועושה ממי שאינו מצווה ועושה', וביארו המפרשים הטעם, משום שמי שאינו מצווה אין לו יצה"ר המכשילו, ואף שאם לא היינו מצוים לא היה לנו כ"כ שכר, אבל כנגד זה אנו מרויחים שלא יהיה לנו עונש. ואמר המדרש שזה אינו, שהרי אפילו מלאכי השרת נתאוו לקבל את התורה, וחזינן שאין זו טענה, שהרי מלאכי השרת אין להם יצה"ר ואפ"ה רצו לקבל את התורה, והיינו שהם בקשו שהקב"ה יצווה עליהם לקיים את התורה ולהיות בכלל המצוים ועושים, ואי נאמר שהציווי גורם ליצה"ר להתגבר, א"כ מדוע נתאוו לה המלאכים, אלא בודאי שגדול השכר שבא מכח הציווי יותר מן ההפסד שיכול להיגרם על ידו. ואם תאמרו דאין להביא ראיה ממלאכים, דאף אם הם היו מצוים על התורה, לא שייך המושג של יצה"ר אצלם. זה אינו, דא"כ דלא שייך יצה"ר אצלם, א"כ לא מגיע להם שכר, וא"כ מדוע נתאוו לקבל התורה. ועל כרחק צ"ל דנתאוו לה מפני חשיבותה, א"כ אף אתם יש לכם לעסוק בתורה מחמת חשיבותה, וזה נחשב כלימוד לשמה, ומעתה ליכא חסרון ממה שהיצה"ר מתגבר על מי שמצווה ועושה, כי העוסק בתורה לשמה ניצל מיצה"ר, וא"כ בודאי לטובתכם נתתי את התורה.

חזון איש. **כִּי הַמַּעֲוָה הַזֹּאת אֲשֶׁר אָנֹכִי מַצְוֶה חַיִּים לֹא נִפְלְאוֹת הוּא מִמֶּךָ וְלֹא רְחֻקָה הוּא** בתוה"ק שקבלנו על הר סיני, מצינו שני מיני מצות. המין האחד הוא לעשות. יש במחשבה, ויש בדיבור, ויש במעשה בפועל ממש בכל איברי האדם. יש תמידיות, ויש זמניות, ר"ל בזמן ההוא בשנה תעשה כך, או בשנה ההיא תעשה כה. ויש מקריות, והוא אם יקרה כה, ציונו ית' לעשות דבר פלוני. ובהמקרים יש שנים, האחת מקרה העצמי ולא ע"י מעשה האדם, והשני שע"י עבודת האדם, כמו אם תגזול — שלם. והמצות האלה המה במספרם רמ"ח, סימן לדבר רמ"ח איברים שבאדם.

המין השני הוא מצות ל"ת, והמה ג"כ במחשבה ובדיבור ובמעשה, יש ג"כ תמידיות ומקריות וזמניות.

בשני מיני המצות שזכרנו, נמצא מהם אשר הציוויים המה איך להתנהג אדם עם רעהו, ויש מהם אשר אין מגיע לאדם זולתו, רק מצוה עליו לעשות. והנה לוא העדר שמירת פקודתו היתה נעדרת מן האדם, אז עונש ומוסר למורה לא נדרשה. אמנם אחרי אשר הבחירה נתנה ביד האדם, לכן עונש נדרש לעובר על דבריו ית'.

לא יב הרב חיים גריינימן ז"ל. **הִקְהַל אֶת הָעַם הָאֲנָשִׁים וְהַנְּשִׁים וְהַטָּף** פירש רש"י טף למה באין ליתן שכר למביאייהו, ויש להבין מאי קאמר, דאם בא לומר שחידש הכתוב מצוה להביא הטף כדי להוסיף שכר למקיימי המצוה, א"כ בכל המצוות נמי שייך לומר כן, וכדאמרין בב"ר פמ"ד ובילמדנו שמיני הובא ברמב"ן פ' כי תצא וכי מה איכפת ל"י להקב"ה אם שוחט מן הצואר ואוכל או נוחר ואוכל הא לא ניתנו המצוות אלא לצרף בהן את הבריות, וגם מה חידוש הוא כ"כ, כדקאמר מרגלית טובה היתה בידכם ובקשתם לאבדה ממני⁷. ועוד קשה דבמסכת סופרים פ"ח משמע דמהא דקאמר ליתן שכר למביאייהו, למדו להביא תינוקות לביהכנ"ס, וכמש"כ תוס', ומשמע דמעיקר מצות הקהל לא היו לומדין לענין ביהכנ"ס, ורק ממה שאמר ראב"ע דהטעם ליתן שכר למביאייהו, מזה למדו לעשות כן גם בביהכנ"ס, ואם הענין שנתחדשה מצוה להוסיף שכר למקיימיה א"כ מה זה ענין לביהכנ"ס שלא נצטוו בה על טף, ונראה מזה דאף בלא המצוה להביא הטף, ראוי ה' לבאים שיביאו גם את הטף שיהיו גם הם עמם במעמד הזה להוסיף קדושה וטהרה, וגם יש בזה הוספה למביאייהו שכשהאדם נמצא עם כל אשר לו יש בו יתרון הרחבת הדעת והכשר לקבל חכמה, והיינו דקאמר טף למה באין ליתן שכר למביאייהו, כלומר שאין ענין לטף בעצמם שיבואו, ואם גר קטן או יתום מוטל בעריסה, אין חיוב על אומנתו או ב"ד להביאו, אלא הוא מצוה על הבאים שיביאו עמם את טפם לזכותם ולקדשם, ושתהא ביאתם קבע עם כל תולדותם⁸. ובטורי אבן נסתפק אם יש חיוב על ב"ד להביא הטף, ולמש"כ היינו דקאמר ליתן שכר למביאייהו שאין המצוה אלא על הבאים שיביאום וכמש"כ, ובזה ניחא דילפינן מזה להביא תינוקות לביהכ"נ, שהרי זהו הענין של ליתן שכר למביאייהו, דראוי לבאים שיביאום, וכן במס' סופרים שם מייית מעיקרא שהיו מביאין התינוקות לפני הזקנים שיברכום ע"י"ש.

לא כו הרב דוב לנדו נר"ו. **לְקַח אֶת סֵפֶר הַתּוֹרָה הַזֶּה וְשִׂמְתֶם אֹתוֹ מִצֵּד אַרְזֵן בְּרִית ד' אשר** נכנסו בני לוי להניח את ספר התורה, לכאן הוראת שעה היתה. שגם אם נאמר שהיתה הכניסה מותרת מפני שהיא צורך. כאומנים הבאים לתקן. והיינו שלא נאסרה אלא ביאה בלי צורך. מ"מ היה לנו להקדים לכניסה זו כהנים כמבואר בגמ' עירובין ק"ה א' ובפסוק כתוב שנכנסו

⁷ בתלמוד בבלי חגיגה ג א כתוב שר' יוחנן בן ברוקא ור' אלעזר בן חסמא אמרו דברי אגדה אלה לפני ר' יהושוע בן חנניה, ותגובתו היתה 'מרגלית טובה היתה בידכם...'

⁸ אולי יש להוסיף שעל ר"י בן חנניה נאמר (ירושלמי יבמות א ו) שאמו הוליקה את עריסתו לבית המדרש, ולכן הוא כ"כ נתפעל מדרשת ר"א בן עזריה.

לויס סתם. ואין משמע שהכניסו הלויס את הספר תורה בזמן המסעות והחניות. אלא שהכניסו מיד עם הציווי. ובכלל הוראה זו להתיר להכנס תמיד להגיה את הספרים מספר עזרה. ועיי' חזו"א ידים סי' ח' סק"ב ד"ה ומסקינן וכו' דהיו נכנסים לקודש הקדשים להוציא ולהכניס ס"ת לקריאת כה"ג ביו"ב (כמש"כ רש"י ב"ב י"ד ב' דבו הי' כה"ג קורא ביו"ב), ולשיטת רש"י דקריאה זו דאורייתא דילפינן ממילואים דלכפר כתיב ב"י אתי שפיר דמותר ליכנס לצורך כך לקוה"ק. אלא שצריך להבין מאי טעמא צריך דוקא ס"ת של קה"ק. ולהגיהו נמי היו נכנסים לצורך זה.

הפטרות נצבים וילך

הרב גור אריה צור נר"ו. כבר נתבאר בנחמות הקודמות, על פי המדרש פסיקתא דרב כהנא וכפי שהביאו אבודרהם שכנסת ישראל לא נתרצתה בחמש הנחמות הראשונות, עד הנחמה הששית שבה קורא הקב"ה לכנסת ישראל: "קומי אורי פי ב"א אורי וקבור ה' עליך זרח", בהחזירו לה עטרת תפארת בית המקדש.

ועתה בנחמה השביעית מודיעה כנסת ישראל ביד הנביא כי אכן נתרצתה שוש אשיש ביהו"ה תגל נפשי באלהי פי חלבישני בגדי ישע מעיל צדקה יעטני כחתן יכהן פאר וכפלה תעדה כליה.

ומעתה, לאחר שהודיעה כי מתרצית היא, מודיע לה הקב"ה בזאת ז' דנחמתא על תקומתה ועל כל הטובות שהוא מעניק לה ובראשה עטרת תפארת וצניף מלוכה. ובהעניקו לה כתר מלוכה בזה היא באה אל המלך בראש השנה להמליכו וליחדו ולהזכיר לפניו מלכויות זכרונות ושופרות.

ואשר על כן, תהיה זאת הנחמה השביעית על פי הסוד מכוונת כנגד ספירת המלכות.

וכל שאר הנחמות המכוונות כנגד שאר הספירות, כולן נשאבות אליה, להודיע מלכותו יתברך בעולם.

וכמים הפנים לפני כן כביכול לב האדם לאלקיו, וכשם שמעיד הקב"ה על בניו בסוף הנחמתא השביעית הזאת: וַיִּטֹּל וַיַּנְשֵׂאם כָּל יְמֵי עוֹלָם, כן באים הבנים ומתפללים בראש השנה לפני בוראם באומרם: מִלֶּךְ וְהַנְּשֵׂא, מִלֶּךְ עַל כָּל הָעוֹלָם כְּלוּ בְּכַבֻּדְךָ וְהַנְּשֵׂא עַל כָּל הָאָרֶץ בִּיקְרָךְ.

ואשר על כן היא הנחמה השביעית והאחרונה בשלשלת הנחמות בהגיענו לפני כסא כבודו בראש השנה, להמליכו וליחדו להקב"ה כָּל יְמֵי עוֹלָם.

סב א וַלְמַעַן יְרוּשְׁלָם לֹא אֲשַׁקּוּט

חיים אדלר נר"ו. ויילכו חמשת האנשים ויבאו ליישה ויראו את העם אשר בקרבה יושבת ללבטח כמשפט צדנים שקט | ובטח ואיזמכלים דבר בארץ יורש עפר ורחקים המה מצדנים ודבר אין להם עסאדם:

מה פשר הדבר שלא מצינו בתנ"ך את המילה "שקט" קמוצה בשי"ן אלא רק בחולם?

רש"י בשמות פרק כ"ב פסוק כ"ז מחבר את המילים: מאן, נלו, שקט, זעף – שכולן קמוצות וצרויות!

ממני שאלה לכמה חברים. מעתיק את דברי רש"י ממפעל כתר בר-אילן

ואם מאן אתה - ואם סרזן אתה. ואם מאן - כמו 'ממאן', מסרז, אלא כנוי האדם על סם המפעל,

כמו "שלו" (איוב טז, יב); "שקט" (יר' מח, יא); "סר וזעף" (מלכים א, ב, מג).

משום מה מקובל אצלנו ש'שקט' הוא במשקל פֶּעַל אבל לפי מראה המקום הוא צורת בינוני רגיל, ושם התואר ממנה במשקל חולם כמו שומר.

וַיִּמְצְאוּ מִרְעָה שָׁמֶן וְטוֹב וְהָאֶרֶץ רַחֲבַת יָדַיִם וְשָׁקֶט וְשָׁלוֹחַ כִּי מִן חֶסֶד הַיְשָׁבִים שָׁם לְפָנָיִם (דברי הימים א, ד, מ) אצלנו היינו אומרים וְשָׁקֶטָה וְשָׁלוֹחַ

לפי זה רק מקרה הוא שרש"י בחר במקרא זה, גם נתן לו חברים ממשקל פֶּעַל, דומיא דמֶאֱן. אולי תפס שקט על משקל חֶפֶץ?

גם עיינתי בשורשי הרד"ק הוא כלל לא מזווג אותו עם משקל פֶּעַל כמו חֶפֶץ.

לפי זה 'הילד הזה הוא לא שֶׁקֶט' ביטוי מוטעה. חכמים מה אומרים?

זויד כוכב. יתכן שבשופטים **שוקט** הושפע מבונה שאחריו.

[כוונתו למקרא שֶׁקֶט וּבִטָח (שופטים יח. ז/כז), הוא נוקט פסוק אחר שונה מההפניה של מפעל הכתר] וכך נמשך גם בדברי הימים.

ואילו בלשוננו התחושה היא שלרוב פועל סביל בקמץ ופועל יוצא בחולם.

ממני. ומתברר (?) שזה ללא בסיס. האוקיינוס השֶׁקֶט ולא השֶׁקֶט. אולי להפנות לאקדמיה.

אבל זה גופא, משקל פֶּעַל הוא בפעלים עומדים, אבל לא כל פועל עומד בפֶּעַל.

שמעון שפירא. כמדומה שיש טעות בהעתקה של רש"י. במקום **זאס מאן** – כמו ממאן.

מסרב' צ"ל **זאין מאן** כמו ממאן, מסרב'. שכן זו עיקר מטרתו של רש"י בפירושו.

לומר שאינו כמו 'מסרב' אלא כמו 'סרבן'. וכן גם יובן ההמשך 'אלא...!'

חיים אדלר. אכן כך הוא בכת"י לייפציג –

https://alhatorah.org/Commentators:Rashi_Leipzig_1/Shemot_7

נ.ב. שם אגב מנוקדת המילה נֶקֶט – בקמץ בעי"ן.

ואיני יודע כוונתו – האם רש"י הביא כדוגמא מילה שאיננה תנכ"ית?!

ממני. אני משער שרש"י לא ניקד את כ"י לייפציג, מישהו הוסיף ניקוד בדומה לשאר הדוגמאות

אלא שהיה צפוי מרש"י שיביא שוקט מלא ו' כדרכו בהעתקת מקראות.

תן לחכם ויחכם-עוד

אנא שלחו את הערותיכם!

הכתובת למשלוח: elijahule@gmail.com

הערות מתקבלות גם באנגלית.

הודעה מאתר "לדעת" כאן תוכלו להוריד גליונות פרשת השבוע מדי שבוע (גם גליונו מופיע

שם): <http://www.ladaat.info/gilyonot.aspx>

מאמרנו מופיע **ונשמר** באוצר החכמה בפורום דקדוק ומסורה

<http://forum.otzar.org/forums/viewtopic.php?f=45>

מאמרנו מופיע **ונשמר** באתר דרשו <http://www.dirshu.co.il/?p=140390>

אם אתה מתעניין

בהבטים הלשוניים של התורה

(לשון המקרא, המשנה, התלמוד וכו')

אתה מוזמן להרשם (בחנם)

לקבלת דוא"ל בנושאים לשוניים

בכתובת: info@maanelashon.org

☺ בוא להחכים את עצמך ואת שאר המכותבים ☺